

Basale Muziek Theorie

Inleiding	3
<i>De notenbalk</i>	<i>4</i>
<i>Het systeem</i>	<i>4</i>
<i>De sleutels</i>	<i>5</i>
<i>De notennamen</i>	<i>5</i>
<i>Voortekens</i>	<i>6</i>
<i>Notenwaarden</i>	<i>8</i>
<i>Verbindingsbogen en legatobogen</i>	<i>10</i>
<i>Herhalingstekens</i>	<i>10</i>
<i>Dynamiek en dynamische tekens</i>	<i>12</i>
<i>Articulatie</i>	<i>12</i>

Inleiding

Dit document heb ik geschreven naar aanleiding van vragen van veel koorleden die de wens hadden toch graag wat kennis te willen hebben van de muziektheorie. Omdat ik niet de zoveelste wilde zijn die een stukje ging schrijven over muziektheorie voor amateurs, ben ik eerst op zoek gegaan naar al bestaande soortgelijke initiatieven. Op het internet bleek al heel wat materiaal te staan, maar nog altijd ging de uitleg vaak te diep en werd de uitleg te abstract.

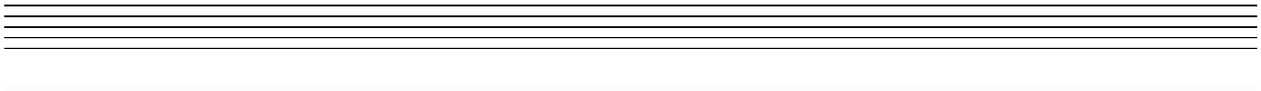
In dit document heb ik geprobeerd zo kort en bondig mogelijk te zijn, zonder dat het afbreuk zou doen aan de duidelijkheid. Ik heb geprobeerd zo concreet mogelijk te schrijven zodat het meteen toepasbaar is in de repetitie, thuis aan (eventueel) de piano of het oefenen met midi-files of andere zelfstudiemiddelen.

Veel plezier!

Rogier IJmker

De notenbalk

De notenbalk bestaat uit 5 lijnen die parallel aan elkaar lopen. De onderste lijn is de 1e, de bovenste is de 5e.

Het systeem

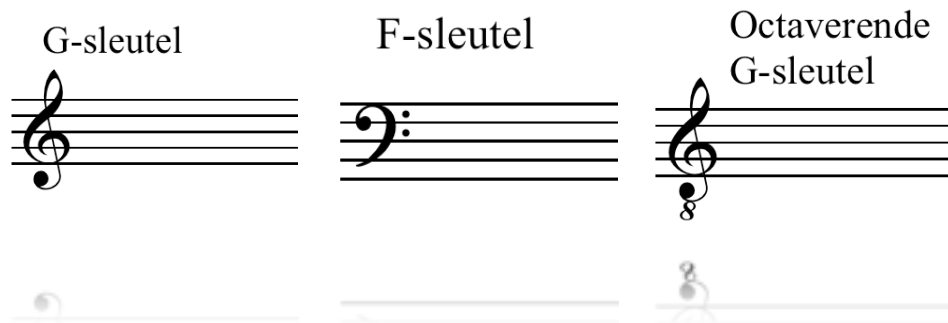
Worden er meerdere partijen tegelijk gezongen en genoteerd, dan spreken we niet van een notenbalk, maar van een systeem:

een voorbeeld van een systeem, bestaande uit 6 balken

Een systeem is een groep balken die tegelijkertijd, van links naar rechts, gelezen worden. Zo'n systeem wordt bij elkaar gehouden door een dikke verticale streep aan de linkerzijkant. In een koor staan de balken zo onder elkaar dat de laagst klinkende stemgroep van de laagste balk, en de hoogst zingende stemgroep van de bovenste balk zingt.

De sleutels

Vooraan elke balk staat normalerwijs een sleutel. Met behulp van die sleutel kunnen de namen van de noten benoemd worden. De meest gebruikte sleutels in de wereld van de 'lichte' koormuziek zijn:

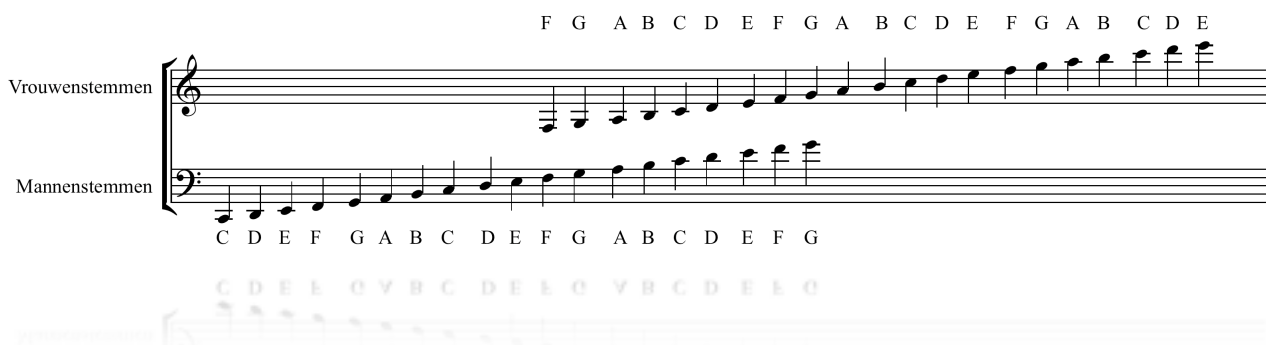
De G-sleutel wordt meestal gebruikt voor de (mezzo)sopraan- en altpartijen.

De F-sleutel wordt meestal gebruikt voor de tenor-, bariton- en baspartijen.

De octaverende G-sleutel wordt ook wel gebruikt voor de tenorpartij in plaats van de F-sleutel. Het verschil met de 'gewone' G-sleutel zit 'm in het hangende 8'je onder de sleutel.

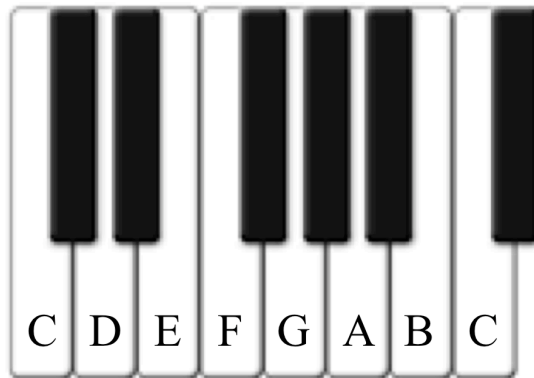
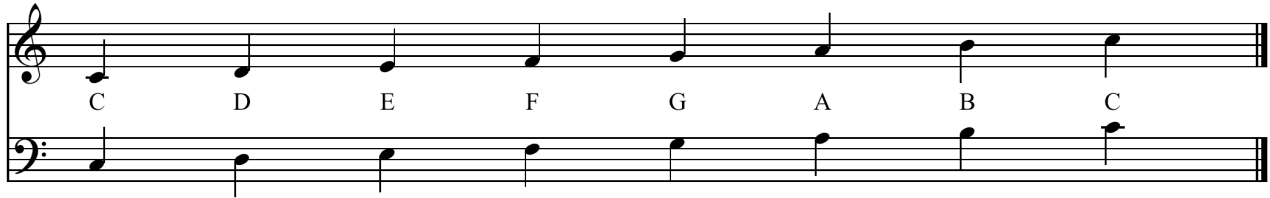
De notennamen

Door de sleutels te gebruiken kunnen de notennamen benoemd worden. Hoe vaker je dit doet, hoe makkelijker het gaat en hoe sneller je noten gaat herkennen bij hun naam.

Voortekens

De noten in het bovenstaande komen overeen met de **witte** toetsen van de piano.

Wanneer er voortekens gebruikt worden in een stukje muziek kunnen ook de zwarte toetsen gebruikt worden.

In de muziek kennen we twee soorten voortekens:

1. Kruisen $\sharp$ achter de desbetreffende notennaam komt -is (bijv. **cis**, **gis**, **dis**, **eis** etc.)
2. Mollen $\flat$ achter de desbetreffende notennaam komt -es (bijv. **ces**, **ges**, **des**, **fes** etc.)

Overzicht:

Noot	met $\sharp$	met $\flat$
C	Cis	Ces
D	Dis	Des
E	Eis	Es (let op: uitzondering)
F	Fis	Fes
G	Gis	Ges
A	Ais	As (let op: uitzondering)
B	Bis	Bes

Een voorteken staat altijd **voor** de desbetreffende noot.

Wanneer een kruis gebruikt wordt, wordt de noot met een halve toonsafstand **verhoogd**.

Wanneer een mol gebruikt wordt, wordt de noot met een halve toonsafstand **verlaagd**.

Voorbeeldje:

De voortekens kunnen ook helemaal aan het begin van de notenbalk staan geschreven. Dit noemen we **vaste voortekens**. Deze vaste voortekens staan **altijd in een vaste volgorde**:

1 #	F wordt Fis	1 b	B wordt Bes
2 #	F wordt Fis C wordt Cis	2 b	B wordt Bes E wordt Es
3 #	F wordt Fis C wordt Cis G wordt Gis	3 b	B wordt Bes E wordt Es A wordt As
4 #	F wordt Fis C wordt Cis G wordt Gis D wordt Dis	4 b	B wordt Bes E wordt Es A wordt As D wordt Des
5 #	F wordt Fis C wordt Cis G wordt Gis D wordt Dis A wordt Ais	5 b	B wordt Bes E wordt Es A wordt As D wordt Des G wordt Ges
6 #	F wordt Fis C wordt Cis G wordt Gis D wordt Dis A wordt Ais E wordt Eis	6 b	B wordt Bes E wordt Es A wordt As D wordt Des G wordt Ges C wordt Ces
7 #	F wordt Fis C wordt Cis G wordt Gis D wordt Dis A wordt Ais E wordt Eis B wordt Bis	7 b	B wordt Bes E wordt Es A wordt As D wordt Des G wordt Ges C wordt Ces F wordt Fes

Notenwaarden

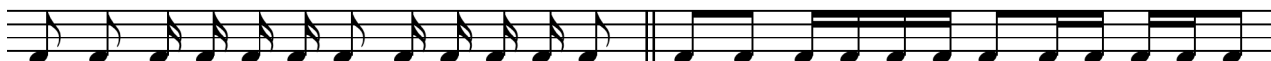
Naast de afzonderlijke namen voor de noten, hebben de noten en rusten ook nog aanduidingen voor hun **waarden**:

hele noot		Hele rust	
halve noot		Halve rust	
kwartnoot		Kwartrust	
achtste noot		Achtste rust	
zestiende noot		Zestiende rust	

De noten met een vlaggetje (zoals de achtste noot en de zestiende noot) kunnen, als er meerdere noten achter elkaar volgen, door waardestrepen aan elkaar verbonden worden:

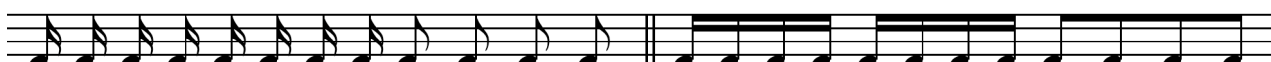
Dit ritme

wordt zo genoteerd:

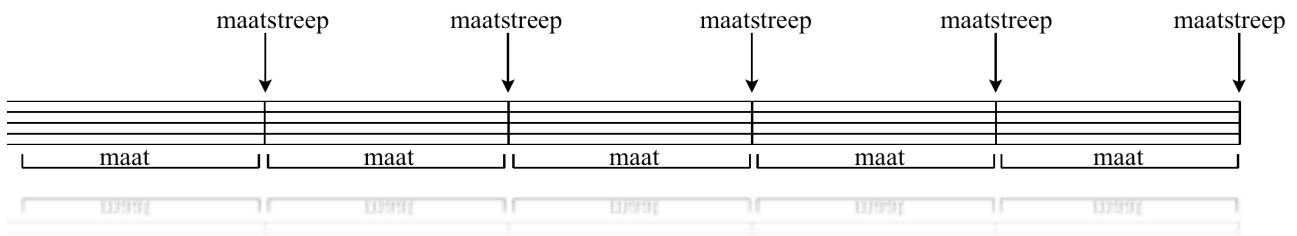
Dit ritme

wordt zo genoteerd:

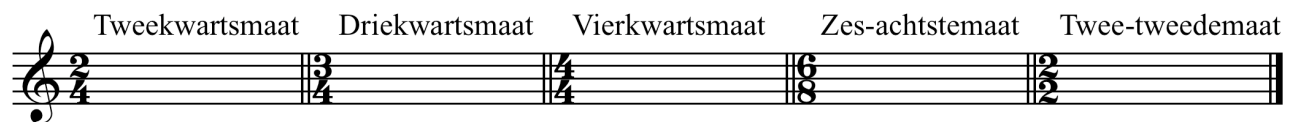

Maat

Muziek wordt ingedeeld in maten. Een maat wordt afgebakend door een maatstreep (zie onderstaande afbeelding):

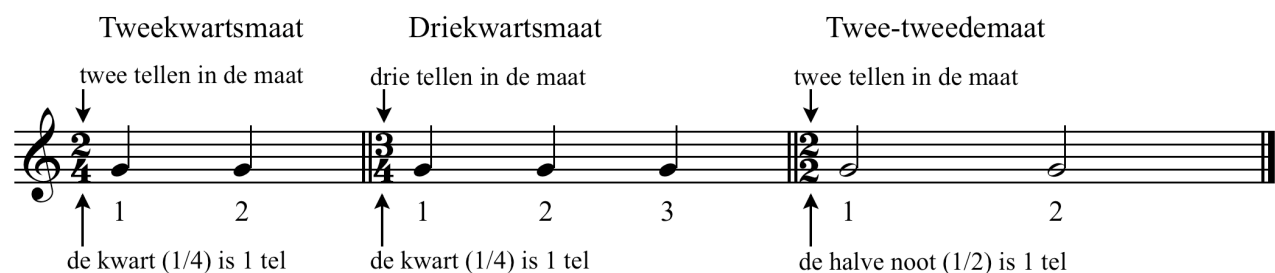

Uit hoeveel tellen een maat bestaat hangt weer af van de **maatsoort**. De maatsoort wordt altijd aan het begin van een muziekstuk genoteerd en bestaat altijd uit **twee getallen** die **onder elkaar** worden genoteerd. Hieronder de paar meest voorkomende maatsoorten:

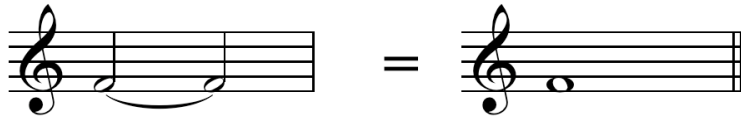
Het bovenste getal (de noemer) geeft aan hoeveel tellen er in de maat zitten. Het onderste getal (de teller) geeft aan welke notenwaarde de teleenheid vertegenwoordigt.

Voorbeeldje:

Verbindingsbogen en legatobogen

Verbindingsbogen zijn bogen die noten met elkaar verbinden. Dit zijn twee verschillende noten die eigenlijk als 1 noot moeten klinken. De tweede noot wordt niet opnieuw aangezet!

Een legatoboog geeft aan dat een bepaalde frase (muzikale zin) gebonden moet worden gezongen. In het onderstaande geval is er sprake van 1 lettergreep op meerdere noten (*Just* en *Happy*):

Herhalingstekens

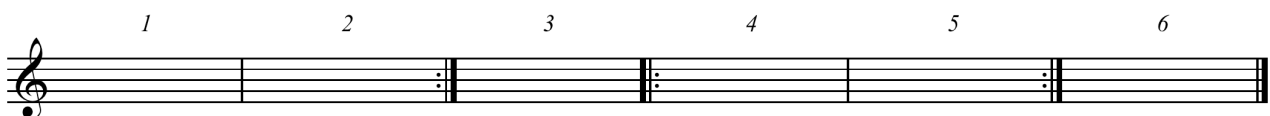
Een dubbele punt betekent 'herhalen'. In onderstaand voorbeeld moet je dit stukje dus twee keer in z'n geheel spelen, omdat er helemaal aan het eind een dubbele punt geschreven is.

In het volgende stukje wordt het wat complexer, omdat er meerdere dubbele punten geschreven zijn.

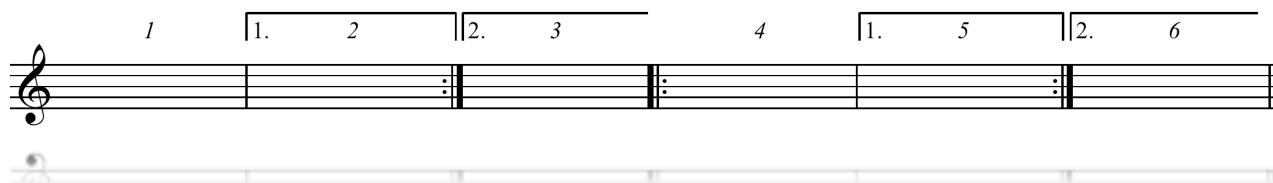
De manier van spelen is als volgt:

1. eerst maat 1+2
2. dan maat 1+2 nog eens (dubbele punt)
3. dan maat 3 t/m 5
4. vervolgens maat 4+5 (herhalen wat tussen de dubbele punten staat)
5. tenslotte maat 6

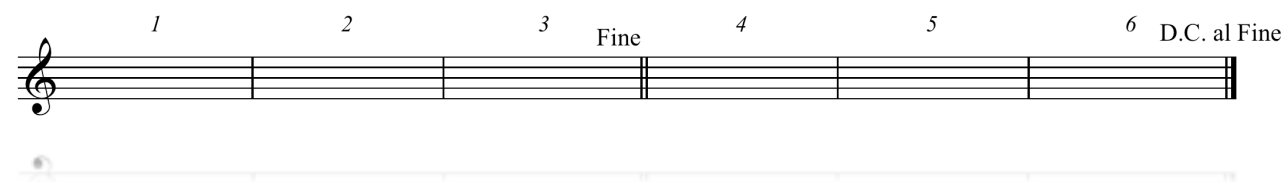

We gaan het voorgaande stukje even uitbouwen met een *prima volta* en een *seconda volta* (in gewoon nederlands *het 1'tje en het 2'tje*). Het stukje lijkt hetzelfde, maar wordt qua volgorde anders gespeeld:

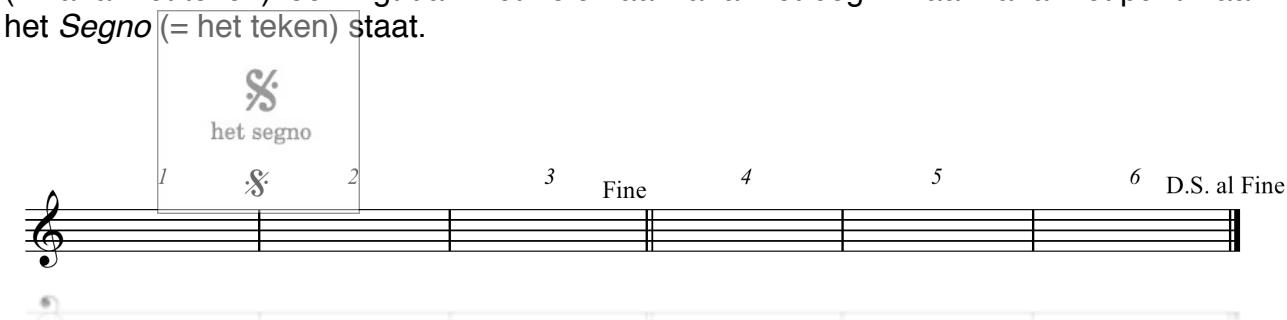
1. eerst maat 1+2
2. dan maat 1 (maat twee slaan we nu over) en gelijk naar maat 3
3. vervolgens maat 4+5
4. dan maat 4 (maat 5 wordt nu weer overgeslagen) en meteen naar maat 6!

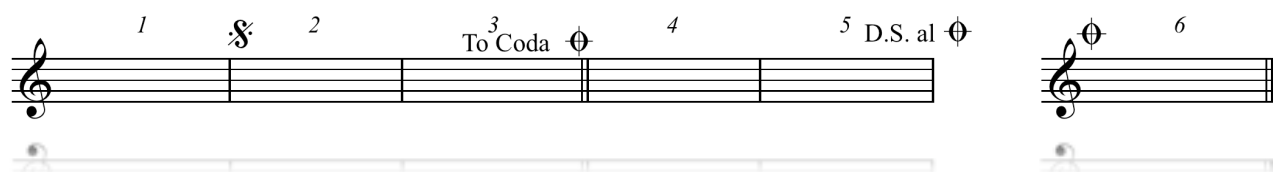
Wat ook vaak voorkomt is het **Da Capo Al Fine**-teken (afgekort *D.C. al Fine*). Wanneer je onderstaand stukje zingt, zing je door tot het eind. Daarna begin je weer vooraan met zingen (*Da Capo* = vanaf het begin) tot aan '*Fine*'.

Wat ook kan gebeuren is dat er geen D.C. staat, maar D.S. Dit wil zeggen *Dal Segno* (= vanaf het teken). Je zingt dan niet helemaal vanaf het begin maar vanaf het punt waar het *Segno* (= het teken) staat.

Ten slotte hebben we nog het **Coda**-teken. Je zingt van maat 1 t/m maat 5. Daar staat D.S. (vanaf het teken). Dit teken staat aan het begin van maat 2, dus daar moet je weer beginnen. Je zingt dan door tot aan de woorden '*To Coda*' aan het einde van maat 3. Vanaf hier spring je naar maat 6.

Dynamiek en dynamische tekens

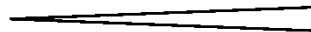
Als we in de muziek over 'dynamiek' spreken, wordt daarmee het volume (toonsterkte) van de muziek bedoeld. Hiervoor zijn verschillende tekens afgesproken.

Overzicht van dynamische tekens

<i>fff</i>	= fortississimo	= zo luid/sterk mogelijk
<i>ff</i>	= fortissimo	= zeer luid/sterk
<i>f</i>	= forte	= luid/sterk
<i>mf</i>	= mezzoforte	= matig luid/sterk
<i>mp</i>	= mezzopiano	= matig zacht
<i>p</i>	= piano	= zacht
<i>pp</i>	= pianissimo	= zeer zacht
<i>ppp</i>	= pianississimo	= zo zacht mogelijk

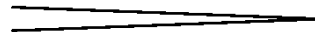
Andere dynamische tekens zijn:

crescendo

geleidelijk aan
sterker worden

decrescendo

geleidelijk aan
zachter worden

Articulatie

Zoals je bij het spreken kort gestoten en langere (brede) klanken kunt produceren, is het ook mogelijk dit te doen en te zien in het notenbeeld in de muziek:

Accent

tonen worden extra benadrukt

Staccato

tonen worden korter gezongen

Portato

tonen worden breder gezongen

Legato

tonen worden gebonden gezongen

legato kwam al eerder
ter sprake op blz. 10